

MĂRTURII DESPRE ENESCU

Vasile ISCU-LĂCĂTUȘU¹
vasileisculacatusu@yahoo.com

ABSTRACT: Enescu was born in the village of Liveni (later renamed „George Enescu” in his honor), Dorohoi County at the time, today Botoșani County. He showed musical talent from early in his childhood. A child prodigy, Enescu began experimenting with composing at an early age. Several, mostly very short pieces survive, all of them for violin and piano. The earliest work of significant length bears the title *Pămînt românesc* (Romanian Land), and is somewhat pretentiously inscribed „opus for violin and piano by George Enescu, Romanian composer, aged five years and a quarter”. Shortly thereafter, his father presented him to the professor and composer Eduard Caudella. At the age of seven, he became the youngest student ever admitted to the Vienna Conservatory, where he studied with Joseph Hellmesberger, Jr., Robert Fuchs, and Sigismund Bachrich.

At the age of 7, he was the second person ever admitted to this university by a dispensation of age (there was a regulation that stipulated that no person younger than 14 years could study at the Vienna Conservatory), only after Fritz Kreisler (in 1882, also at the age of 7) and the first non-Austrian to do so. In 1891, the ten-year-old Enescu gave a private concert at the Court of Vienna, in the presence of Emperor Franz Joseph.

Enescu then studied from 1895 to 1899 at the Conservatoire de Paris. André Gedalge said that he was „the only one who truly had ideas and spirit”.

Many of Enescu’s works were influenced by Romanian folk music, his most popular compositions being the two *Romanian Rhapsodies* (1901–2), the opera *Œdipe* (1936), and the suites for orchestra.

KEYWORDS: symphonic poem, rhapsody, opera, musician.

În 2009, la Editura „Egal“ apare lucrarea intitulată George Enescu – personalitate simbol a culturii românești“. Autorii lucrării (Iscu-Lăcătușu Vasile, Carmen Bălănică, Ioan Busuioc și Mărioara Balaban) propun cu mare emoție și dragoste un model, un astfel de om care, grație existenței și creației sale, ne face să fim mândri că suntem români.

Viața și opera lui Enescu au fost un șir nesfârșit de pilde vii și înălțătoare, izvor de prețioase învățăminte.

¹ Învățător, Școala Gimnazială Bucșești, Comuna Poduri, Județul Bacău.

Vrăjit încă din copilărie de cântecele pământului său natal, George Enescu a pornit în străinătate urmărind asimilarea științei superioare a compoziției, pentru a pune în valoare bogata zestre muzicală a țării sale.

Ca violonist, Enescu a fost neegalat interpret al operelor lui Back.

În timpul activității concertistice el avea grijă de a pătrunde în adâncul operi muzicale, de a-i descoperi întregul conținut emoțional de idei și sentimente. Cu Enescu intri direct în muzică, întreg orizontul se lărgeste și planurile solare își regăsesc rostul lor. Violonistul ia cunoștință de arhitectura muzicală și totul se luminează.

Ca om, Enescu ne-a arătat ce înseamnă modestia, prietenia și generozitatea unui mare artist. El era un om sociabil, întotdeauna fermecător și plin de spirit scânteietor.

Prin exemplul întregii sale vieți, Enescu care a fost un apărător consecvent al prieteniei între popoare ne-a arătat că un artist adevărat nu se poate dezrădăcina de patria lui și că prima sa datorie pe plan moral, e să fie un bun patriot.

Iubit și prețuit de poporul din mijlocul căruia s-a ridicat și de care s-a simțit întotdeauna legat George Enescu, aflat pe meleaguri străine, a dorit cu ardoare să-și revadă pământul natal.

Compozițiile sale, în care sufletul lui Enescu trăiește nemuritor ne fac să-l simțim printre noi.

Prin aceste rânduri am descris pe scurt marea lecție a existenței lui George Enescu, din care se degajă neprețuite învățăminte ce au influențat generații întregi de muzicieni români.

Ca și în poezie Eminescu și Arghezi, în proză Creangă și Sadoveanu, în pictură Grigorescu și Luchian, Enescu a întruchipat în muzică – cu cea mai mare strălucire – trăsăturile specifice ale poporului.

Exemple de probitate artistică, de noblețe sufletească și de generos umanism se desprind dintr-o viață închinată muzicii pentru a înălța arta muzicală românească pe cele mai mari culmi ale muzicii universale.

Mărturiile unor contemporani

Socotim că marii creatori trebuie cunoscuți și dincolo de podiumul de concert.

Mărturiile ce urmează vor puncta unele aspecte ale imaginii compozitorului, violonistului, pianistului, pedagogului și mai ales omului – Enescu, așa cum l-au cunoscut atât unii intelectuali, dar și oameni simpli.

Constantin Bobescu, compozitor, violonist și dirijor:

„Îmi amintesc maestre, când în turneele tale prin țară în care nu alegeai numai orașe mari, dar și cele mai neînsemnate colțișoare ale patriei tale, veneai să împrăștii lumină în sufletele celor care te ascultau vrăjiți. Îmi amintesc că în toamna anului 1914, te-ai oprit la Craiova și, cu toate că seara trebuia să cânti m-ai primit; aveam pe atunci numai 14 ani și eram elevul Conservatorului din Craiova. M-ai ascultat... n-am să uit niciodată înfățișarea ta impunătoare: înalt, cu un păr bogat, cu ochi pătrunzători și atât de adânci...

M-ai chemat la hotel după ce ți-am cântat și, la rândul meu, înfiorat, te-am ascultat cântând până ce s-a apropiat ora de plecare la concert. Te-ai odihnit atât cât ai avut timp să te îmbraci și să pleci la teatru. Cum aș putea vreodată să uit interpretarea uluitoare a lui Bach, Beethoven, și Brahms? Eu cred, iubite maestre, că inima ta se umplea de fericire când vedeai că glasul viorii tale deșteaptă la viață un tineret care până atunci nici nu știa ce înseamnă florii artei.

Apoi, la Iași, în timpul războiului din 1916, ai înființat orchestra simfonică pe care o dirijai; țara suferea și tu turnai balsam peste rănilor sângerânde.

În viață ai fost un mare muncitor; spuneai că nu te vei odihni decât când vei muri.

Enescu nu a fost doar un mare artist ci înainte de toate un mare om. De o bunătate și o blândețe nemărginite, dar și de o energie clocotitoare, de o modestie fără pereche și de o putere de muncă exemplară. Înzestrat cu un talent excepțional și o memorie prodigioasă – la care se adaugă munca neîncetată de o viață întreagă – maestrul Enescu atinge, datorită multiplelor sale însușiri, înaltele culmi ale geniului izvorât din seva sănătoasă a poporului nostru.

George Georgescu

Avem mulți ambasadori plătiți în diferite țări, dar cel mai important ambasador, neplătit, al țării noastre, pretutindeni, este maestrul George Enescu, prin sublima artă muzicală pe care o desfășoară pe toate scenele din lume.

Mihail Jora, compozitor, dirijor, profesor, pianist și critic muzical

Cu gând bun, cu inima curată, aducea mulțimii ce venea să-l asculte, belșugul marelui său dar ce-l scutura, precum fac florile de zarzăr în adierea primăverii.

Ne-a părăsit, apoi, lăsându-ne sufletele grele de rodul zămislirii. A colindat zărilor, a străpuns mările și a cântat noroadelor, cum numai el știa să cânte. Iar acestea i se supuneau și i se închinau, căci n-ar fi știut să facă altfel, atât de mare era vraja ce o revărsa asupra-le.

Și multe au avut de învățat de la el. Dar pe lângă feluritele chipuri de a împărtăși din arta sa neîntrecută el a mai putut afla câte ceva din îndepărtatul neam din care făcea parte, neam de oameni cumsecade, îndrăgostiți de cerul lor străveziu, de plaiurile lor molcome, de ogoarele rodnice și de apele ce șerpuiesc albe printre livezi.

Și istorisind atâtea, i s-a făcut dor de țară și s-a gândit să se reîntoarcă. Însă, gândul nu l-a mai putut împlini. Doborât de o boală grea, ca un stejar lovit de trăsnet, a căzut departe în țară străină.

Nimeni nu-l va mai vedea, nici auzi. Dar vraja ce se revărsa din el rămâne; ea un poate pieri din inimile noastre.

Ionel Perlea, dirijor, compozitor, profesor:

Prin spiritul său muzical atât de vast, prin entuziasmul cu care îi ajută, sfătuieste și încurajează pe tinerii compozitori români, George Enescu e pentru țara noastră cea mai legitimă mândrie, cea mai scumpă nădejde și o superbă întrupare a geniului românesc.

Maria Surugiu, bucătăreasa de la Tescani:

Noi, cei de la conac, îi spuneam Maestru, iar oamenii din sat: „Domnul Maestru”. Era un om de o modestie rară. Dimineața, când ieșea la o mică plimbare prin grădină, el dădea primul binețe. Era blând și nu ridica nicidată glasul, orice s-ar fi întâmplat. O dată am vrut să-i sărut mâna și el s-a înroșit, îndepărtându-mă cu blândețe: Nu se cade, Mărioară, mi-a zis. Eu sunt muzicant nu preot.” Îmbrăcat în halat simplu de casă, mergea puțin cocoșat, cu capul aplecat pe o parte și mereu își făcea de lucru cu degetele. Și le mișca întruna. Nu căuta să intre în vorbă cu oamenii, dar nici nu-i îndeărta. Îi plăcea mai mult să asculte, iar dacă încercai să-l lauzi, se rușina.

Într-o zi, mi-aduc aminte c-a venit la conac un grup de studenți de la Conservator. Maestrul a ieșit în pridvor și, privindu-i cu o milă nespusă, i-a dojenit: „De ce ați bătut atâta drum de la București? Ați venit să vedeți un lăutar?”

Maestrul Enescu iubea oamenii, dar îi plăcea să trăiască retras. Nu întârzia nicidată la masă, unde mânca puțin, mai mult legume. De vin nu

se atingea deloc, iar seara, pe noptieră, trebuia să fie obligatoriu un pahar cu apă și o felie de lămâie.

Ziua stătea în camera lui. Închidea ușile capitonate și cânta la orgă. Odată m-a chemat la el și-a început să-mi cânte. Eu n-am rezistat prea mult și am vrut să plec. „De ce pleci, Mărioară, nu-ți place?” „Îmi place, i-am răspuns, dar nu înțeleg nimic. Maestrul a zâmbit, mi-a dat dreptate și apoi a reînceput să cânte, explicându-mi... Acum frunzele cad... Auzi cum sună izvorul?”

Domnița Cantacuzino îl sorbea din ochi. Îl iubea nespus și se uita la el ca la o icoană. Altcumva era foarte mândră. În fiecare zi slujnica trebuia să-i spele și să-i calce cămașa de noapte, iar în baia ei nu avea voie să intre nimeni, nici măcar Maestrul, care folosea fără să se supere baia comună. Și el o iubea, chit că mai fusese căsătorită și mai avea doi copii. Domnița era frumoasă, iar când primea musafiri, strălucea. Își punea o mantie lungă și se machia bogat, având grijă să-și acopere cicatricea de arsură pe care o căpătase într-un accident.

În casă, Maestrul era tratat ca un zeu. Doar Tescănița, (mama Domniței) nu-l prea înghițea. Ea nu fusese niciodată de acord cu fiica ei să-și lege viața de un muzicant. Era zgârcită și capricioasă, iar când avea ocazia, îl mai înțepa cu o vorbă, încât Maestrul a zis la un moment dat, cu puțin năduf: „Așa mi-e destinul! Dimineța sunt Gheorghe de la Fălticeni, seara, când mă așez la pian, sunt marele Enescu”.

O altă minune e că Maria Cantacuzino își luase numele de Enescu. Adevărul este altul. Domnița nu voia să se căsătorească oficial, convinsă fiind că asupra ei și a familiei sale plutește un blestem al iubirii: primul soț (Cantacuzino) murise într-un accident de mașină. Băzu, fiul cel mare, murise și el, prăbușindu-se cu avionul pe care îl pilota, Nely (sora Domniței) își pierduse mințile în urma iubirii neîmpărtășite. Chiar bătrânul Tescanu traversase în tinerețe o mare decepție amoroasă, în urma căreia rămăsese cu niște curiozități; se refugia în camera sa, pretinzând ca în fiecare dimineață, majordomul să-i raporteze solemn care este temperatura interioară și temperatura apei din baie, după care cădea într-o lungă și profundă apatie.

Cea care ținea treburile casei și socoteala moșiei era Tescănița, o femeie energică și dintr-o bucată. Chiar bolnavă de cancer fiind, bătrâna boieroaică făcea zilnic inspecția slujnicilor, pretinzându-le o ținută impecabilă: bonetă impecabilă pe cap și șorț apretat în față. Tot ea fixa meniul

fiecărei mese, aplană orice conflict din casă și, la rigoare, încerca să descâlcească numeroasele afaceri erotice în care prințul Andrei Costin (băiatul lui Nely) intra cu seninătatea și dezinvoltura vieții.

Când maestrul lucra toți ai casei pășeau în vârful picioarelor, de parcă ar fi săvârșit o liturghie. Până și zvăpăiata de Alice (fica Domniței) își invita prietenii de colegiu departe de conac, la câte o petrecere câmpenească. Alături, în camera de oaspeți, în aceeași liniște de sanctuar, minunatul om Mihail Jora descifra partituri muzicale împreună cu soția sa care, deși era complet surdă, era o pianistă redevabilă.

La prânz salonul se anima. Mulțumit de munca lui de până atunci, Enescu devenea brusc volubil, schimba câteva vorbe cu personalul conacului și le oferea mici sume de bani. Deși părăsea rar casa, Enescu era primit cum se cuvine de către țărani. Nu înțelegeau ei prea bine de ce i se spune Maestru, dar știau că toată lumea avea de câștigat din prezența lui. Unii lucrau la conac. Domnița adusese cu ajutorul Reginei Maria instalații din Anglia și deschisese pentru femeile din sat o fabricuță de țesut covoare, aveau uzină electrică, aveau drum asfaltat.

Într-o zi de pomenire a morților, Maestrul i-a adunat pe toți slujitorii casei, dând creștinește, fiecăruia câte un bănuț și un strugure de sufletul părinților lui. Bogăția nu-l schimbă. În străfunduri își cunoște prea bine și datoria și obârșia sa țărănească.

Ion Ceasăr, argat:

„Era un om tare serios. De treabă, dar prea serios. Mă plătea bine. Îmi dădea 500 de lei pe lună, la care se adăugau 33 de prăjini de teren și două prăjini de pădure, un jug de lemne, 30 kilograme de porumb. Din care cauză era certat și cu mama lui. Ea nu putea să-și închipuie de ce dă el pământ la niște țărani. Apoi, între ei era o poveste veche. Maică-sa voia să-l căsătorească cu fata boierului Rafael, dar care era șpanchie, iar el voia să se însoare cu o franțuzoaică. Nu a fost nici una dintre ele. A murit fără să vorbească cu mama lui. Eu i-am ținut lumânarea când și-a dat duhul. Maică-sa m-a plătit să-i mai spun ce a zis el în ultimele minute din viață. Dar el nu a pomenit de ea. Tescanu mi-a spus să nu mă tem că o să am și eu om la ultima oră, așa cum am fost pentru el. Apoi s-a stins”.

După moartea boierului, Ceasăr a plecat de la conac. S-a specializat ca sondor la o firmă româno-americană de la Moinești, apoi a mers la mină.

Despre George Enescu bătrânul își amintește numai lucruri bune. „Am lucrat doi ani la el. Era un om tare bun. Eu aveam leafă 500 lei pe lună, iar el îmi dădea bacșiș câte 100 de lei de fiecare dată când îi căram bagajele de la trăsură la el în cameră. Oricum, era obligația mea, dar el îmi dădea bacșiș. Nu era ca Tescanu să arunce cu bani în fața școlii pentru copii sărmani, dar era generos.

Nu mă întâlneam de multe ori cu el. Eram însă obligat să-l trezesc la anumite ore. Eu aveam șapte chei cu care mă pontam noaptea. Treceam prin șapte puncte și băgam cheia într-un aparat. Din când în când mă uitam prin telescop, iar când luceafărul se vedea în dreptul orelor nouă seara, trei noaptea și șase dimineața, eu trebuia să-l trezesc să se uite la ele. Mă duceam încet și numai cât puneam mâna pe el și spuneam „conășule Gheorghe” că se și trezea.

Bădia Ceasăr își amintește și de relația dintre Enescu și soția sa, Maria Cantacuzino.

„Ea era nervoasă tot timpul, pentru că așa spunea lumea – mama ei a lăsat blestem să înnebunească toți copiii ei. Și toți au murit bolnavi. Maruca Cantacuzino nu dormea niciodată la conac când era conașul aici. Când venea el, pleca. Poate atunci când dădeau câte o masă și veneau tot felul de intelectuali.

Da, conașul Enescu era un om tare bun!”

Mărturii de la oamenii de azi

L-am cunoscut pe marele George Enescu

Despre marele Enescu s-a scris mult în țară și peste hotare.

Om de omenie, de o popularitate excepțională, de o bunătate dusă la extrem era Enescu. În Tescani la casa Rosetti Tescanu venea în fiecare vară. Am să evoc o întâmplare despre Enescu la Tescani la care am asistat.

Era prin anii 1938–1939. În fața primăriei din Tescani era un părculeț cu un monument al eroilor în mijloc și într-o margine a părculețului o fântână de unde luau apă mai mulți vecini. Primar în comună era Constantin Pașcanu, în același timp și procurator general al moșiei Tescanu, proprietatea d.nei Maria Enescu. Între locuitorii care se foloseau de fântână și primar s-a iscat o gâlceavă, primarul dorind să închidă fântâna pentru că locuitorii când veneau la apă făceau baltă în jurul fântânii, lăsau porțița deschisă, intrau găște și stricau. În luna iulie a aceluia an Domnița și maestrul Enescu se aflau la Tescani. Locuitorii în cauză s-au plâns Domniței de intenția primarului.

Într-una din zile Maestrul și Domnița au coborât cu trăsura până la monument, unde îi aștepta un grup de locuitori și primarul. Eu și încă 4–5 adolescenți formam un grup mai deoparte. După ce a coborât din trăsură, Maestrul a dat mâna cu grupul de săteni și a venit și la grupul nostru și ne-a întins mâna. I-am strâns-o cu mare emoție.

Era un munte de om. Cu părul puțin cărunt, adus de spate, cu un tic nervos manifestat prin mișarea degetelor de la mâna stângă ținută spre spate, ca și cum ar fi mișcat degetele pe gâtul unei viori.

După ce a ascultat păsul sătenilor a făcut o propunere acceptabilă pentru ambele părți. Domnița a hotărât: „Ascultă Pașcanu, să faci întocmai cum a spus Maestrul. S-au mai întreținut cu sătenii circa 30 minute, după care au plecat.

În acea vară, precum și în alți ani, în zilele de sărbătoare curtea era plină de oaspeți. Seara, camerele din față erau puternic luminate și cu geamurile larg deschise. Noi, tinerii, stăteam sub teii mari ce străjuiau alea ce duce la curte și ascultam o muzică din care nu înțelegeam nimic. Dar era plăcută urechilor. Era cu totul altceva decât muzica lăutărească ce-o ascultam la nunțile și hora din sat.

Melodios și plăcut, uneori parcă se auzea un tunet înăbușit care venea de departe se întărea și trăznea când se apropia de noi și încet- încet se liniștea parcă pe măsură ce se îndepărta. Întocmai ca o apă ce curge lin, înainte de a cădea într-o cascadă, unde aceeași apă face un zgomot infernal și apoi se liniștește, curgând lin până întâlnește o altă cădere.

Alteori, Maestrul lua pe Ion Merticaru, un tânăr țăran de la curte și pe la 12-01 noaptea cu un felinar aprins, coborau pe malul Tazlăului. Aici Maestrul ședea câte 2–3 ore și ascuta susurul apei din râu, ce se scugea printre bolovani, mutându-se din loc în loc. Probabil, pentru că susurul de apă constituia o încântare, o muzică naturală numai de el înțeleasă.

Mai știu că atunci când stătea la Tescani, la birou, în camera lui de lucru sau în fața pianului, uita complet de sine. Domnița avea grijă să-i asigure o liniște desăvârșită, nimeni nu avea voie să vorbească tare, să se apropie de camera maestrului sau să facă cel mai mic zgomot. La vremea mesei, Domnița se apropia de el și îi șoptea: „Maestre, e ora mesei. Poftim la masă!”

Despre bunătate și omenie ce să mai vorbim. Cunoștea pe nume, prenume și poreclă întreg personalul de la curte. De la vizitiul trăsurii, moș Ghiță Carp la moș Costache Cernat, pădurar, la Neculai Cobuz, Iosif Iștvan și toți ceilalți, la oamenii din sat primar, preot, învățător.

De câte ori venea la Tescani tot personalul curții știa că o să primească de la Maestru un bacșiș de 30–50–100 lei. Nimeni nu era omis, chiar dacă-l întâlnea după 2–3 zile de la sosire. Știa cui a dat și cui nu.

Dumitru Sărăcuțu, 88 ani, țăran din Tescani.

Am cunoscut pe maestrul muzicii românești – G. Enescu

Era în anul 1946. Aveam 17 ani și lucram la primăria comunei Tescani. În luna august a venit la primărie un slujbaș de la conacul domniței Maria Cantacuzino Enescu, care mi-a spus: „Domnule Vasilică, sunteți chemat la castel de către domnul avocat Romeo Drăghici, procuratorul Maestrului și al Domniței, pentru a scrie câteva documente”. Slujbașul a luat în brațe mașina de scris și împreună am plecat spre conac, nu fără emoții, știind că acolo se aflau veniți Maestrul și Domnița.

Am început să scriu la mașină în salonul de la intrare, Romeo Drăghici dictându-mi documente ce se refereau la donarea unor suprafețe de pădure unor persoane apropiate Domniței. La un moment dat a intrat în salon Maestrul. A venit la noi. M-a întrebat cum mă numesc, ce lucrez și altele. Eu, emoționat la început, mi-am revenit repede pe timpul conversației, ca urmare a cuvintelor calde, apropiate ale Maestrului. În continuare, s-a așezat la pianul din colțul salonului și a început să cânte. Întâlnirea mi-a rămas în minte toată viața, ca o frumoasă și prețioasă amintire.

Spre sfârșitul lunii august, din același an a venit la primărie Ionică Milan, administrator al moșiei Rosetti Tescanu, care ne-a transmis dorința Maestrului de a concerta în fața locuitorilor satului.

În scurt timp, ne-am strâns în fața conacului, mai mulți de 200 de săteni, așteptând imensa bucurie de a asculta pe Maestrul. În fruntea celor adunați se aflau preoții parohiei Tescani, învățătorii și autoritățile locale.

Cei prezenți au văzut cu emoție cum la ora stabilită, cu o precizie punctualitate, Maestrul a venit prin intrarea principală pășind majestos, coborând două trepte pe scara din față așa cum cobora pe marile scene ale lumii, începând al său concert în aplauzele vibrante ale participanților.

În acea vară a anului 1946, noi, cei prezenți la acest concert nu puteam știi că era pentru ultima dată când corzile viorii Maestrului vibrau în satul Tescani. Nu puteam ști că era un adevărat rămas bun al marelui Enescu de la cetățenii Tescanilor, în fața cărora își ridica pălăria și îi saluta înainte ca aceștia să-și manifeste recunoștința și respectul lor.

Da! De atunci nu a mai răsunat vioara sa fermecată pe minunatele meleaguri ale Tescanilor. La începutul lunii septembrie 1946 Enescu pleacă pentru a concerta în S.U.A. și apoi în Franța. Deși dorința sa fierbinte era să revină în țară nu a mai reușit niciodată să-și revadă pământul său natal.

Pentru George Enescu Tescanii, prin frumusețile sale și Curtea Rosetti Tescanu – locaș de cultură și artă au constituit oază de liniște, inspirație și creație. Maestrul a realizat numeroase compoziții ce poartă amprenta Tescanilor: ultima parte a operei Oedip, fragmentul „Liniște” ș.a.

George Enescu a îndrăgit Tescanii pentru totdeauna. Înainte de a părăsi țara a compus scrisoarea „Ultima dorință” – expresie a hotărârii sale – cea mai profundă, de a fi înmormântat la Tescani.

În 1973, fiind la Tescani, am mers la cimitirul din sat, împreună cu preotul Nicole Matei . Acesta mi-a arătat mormintele familiei Rosetti Tescanu, spunându-mi următoarele: „Atunci în septembrie 1946, venind la cimitir, la mormintele Rosetteștilor, împreună cu soția, Maria Cantacuzino, G. Enescu a precizat că dorința sa este să fie înmormântat aici împreună cu soția sa.

Au trecut ani și ani de la trecerea în veșnicie a Maestrului, însă dorința lui nu s-a împlinit. Conacul a fost refăcut și odată cu această refacere s-a realizat și locul de veci al compozitorului. Tescănenii, toți muzicienii acelei țări, poporul român așteaptă să-i fie înapoiat artistul. În anul 2001 am fost în Franța unde am vizitat Bretania, regiune mult îndrăgită de Enescu. La opera orașului Rennes, Maestrul a concertat de multe ori.

Mergând la Paris, am reușit să-mi realizez o dorință: de a pune o floare și a aprinde o lumânare pe mormântul marelui George Enescu. Ajuns la mormânt, în Cimitirul Pere Lachaise, cu deosebită emoție, am adus recunoștința mea maestrului. Pe mormânt era depusă o coroniță proaspătă de flori cu panglică tricoloră. M-am convins, încă o dată, că poporul român nu-și uită fiii.

Am plecat de la mormânt încărcat de emoție dar și de speranța că se vor găsi în fruntea țării conducători care să îndeplinească dorința marelui muzician George Enescu de a fi adus în pământul său natal pe care l-a iubit foarte mult.

Col. (r) Vasile Ciubotaru, fiu al satului Tescani.

L-am cunoscut pe Enescu

În Moldova s-au născut numeroase personalități: Ion Creangă, Eminescu, Enescu și enumerarea poate continua.

Am locuit în comuna Tescani, județul Bacău. Mama mea a fost salariată boierului Tescanu. Din acest considerent l-am cunoscut pe Enescu de la vârsta de 5–6 ani. Mai târziu am cunoscut și alte personalități care veneau la Tescani pentru a se întâlni cu Enescu sau cu Maruca Cantacuzino Enescu.

Am avut relații de bună prietenie cu distinși oameni ai muzicii românești, îndeosebi cu marele Mihail Jora, cu acesta am corespondat până a murit.

În adolescență mergeam cu uratul și cu semănatul la Enescu, când era venit la Tescani. Enescu primea urătorii cu mare bucurie.

George Enescu era foarte atașat de Tescani.

În 1946, împreună cu soția lui, a venit la Tescani, dând dovadă de curaj, întrucât spiritele erau foarte încinse împotriva boierilor. Eu atunci eram în concediu, ca ofițer al armatei. Am venit și am stat tot timpul, de la jumătatea lunii iulie până la începutul lunii august și-am dormit într-o cameră lângă el.

Conacul fusese devastat după război. Nu mai avea plapumă, perne ș.a. Neavând pe ce dormi am adus de acasă cele necesare și, fiind militar, am asigurat securitatea locuinței, căci era o perioadă de instabilitate pe la conacele boierești (tatăl Maruca, socrul lui Enescu, fiind boier).

Simțeam o senzație extraordinară conștient fiind de rolul important pe care îl aveam pentru a asigura securitatea marelui muzician. Am fost singurul care într-o dimineață de august, când a părăsit Tescanii, am stat lângă mașină la plecare. Îmi amintesc ca acum, uitase umbrela în cameră și-am fugit eu de i-am adus-o. L-am întrebat dându-i umbrela: „Maestre când vă mai văd pe aceste locuri? Enescu a oftat s-a uitat în sus și a spus: „Dragul meu aștept vremuri mai bune”.

În anul 1946, înainte de actul de la 23 August, când mai aveam o lună până să încep cursurile de la școala de ofițeri de la Târgoviște, m-am deplasat la vila „Luminiș” de la Sinaia să mă odihnesc câteva zile.

În acel moment situația era foarte critică pentru că nu se mai găsea nimic la cumpărat. Începuseră bombardamentele americane care loveau Ploieștii, Câmpina și zonele din jur. Nimeni nu mai avea curajul să vină, să aprovizioneze. Atunci, Enescu și soția sa Maruca, au hotărât să trimită mașina lor la Tescani, pentru a aduce alimente. Șoferul, Tudor Beghesanu a spus: „Maestre nu pot pleca, este imposibil să ajungi acum la Tescani, în timp de război.”

Maestrului i-a venit o idee: „E Cornel aici, să vedem poate merge cu el”, îi spune șoferului. Când a auzit noul administrator că merge și Cornel Nichita, i-a spus lui Enescu: „Dacă-i așa, merg eu cu el.” Am venit la Tescani, am încărcat mașina cu 700 kg de alimente și-am plecat către Sinaia. A fost un drum de peripeții din cauza frontului. Am ajuns la vila „Luminiș” cu o întârziere de 3 ore față de așteptări. Enescu și doamna își făceau probleme, fiind îngrijorați că noi nu apăream. Când paznicul le-a transmis că a venit mașina de la Tescani, s-au auzit strigăte de bucurie. Ne-am dus la ei și le-am povestit cele întâmplate pe drum. Enescu ne-a îmbrățișat pe amândoi pentru izbândă.

După ce am mai stat două zile alături de ei, în vila „Luminiș” am plecat la școală pentru a-mi continua studiile.

Adaug faptul că, în timpul primului război mondial, mergea cu regina Maria (care era considerată mama răniților) prin spitale pentru a ușura durerea spitalizaților.

După moartea lui Enescu, când am aflat de la Jora că pleacă la Paris, m-am dus la Tescani am luat din dreptul camerei unde Enescu a compus Oedip, un pic de pământ, am mers la București și i l-am dat lui Jora să-l ducă la cimitirul unde odihnește Enescu, „vă rog să presărați pământ din pământul patriei, pământ din pământul Tescanilor, unde Enescu ar fi vrut să fie îngropat.

Este regretabil că nimeni nu se interesează să-l aducă pe Enescu la Tescani, așa după cum și-a exprimat dorința în timpul vieții.

*G-ral (r) Cornel Nichita, veteran de onoare al Mărășeștiului,
vicepreședinte al Uniunii Veteranilor de Război pe țară.*

Și eu l-am cunoscut pe Enescu

Pe Enescu l-am văzut și cunoscut când eram elev la școala primară de la Lunca.

Directorul școlii era învățătorul Ghineț Vasile. Unul dintre colegii de școală normală ai învățătorului Ghineț a ajuns cu timpul în minister, la București. Fiind prieteni buni, acesta i-a propus lui Ghineț să vină să lucreze și el în cadrul ministerului. Învățătorul Ghineț i-a spus că nu merge la București, „dar dacă vrei să mă ajuți cu ceva, fă-mi o școală”. Colegul său i-a promis că-l ajută și chiar s-a ținut de cuvânt. Astfel s-a construit în Lunca școală nouă și frumoasă, școala care-i și acuma. Tot colegul de la București a înzestrat-o cu materiale didactice deosebite, în condițiile modernizării de atunci.

S-a organizat apoi inaugurarea școlii, în 1937, unde directorul școlii l-a invitat și pe G.Enescu, pe care îl cunoștea din timpul vacanțelor de vară, când lucra la moșia boierului Tescanu.

Enescu a primit invitația și s-a scuzat „că nu pot veni acum însă, când voi avea posibilitate, voi veni”.

Inaugurarea a vut loc. La ea au participat: ministrul învățământului, ministrul finanțelor, Cancicov, care era de loc din Bacău, reprezentanții secției de învățământ din Plasa Moinești. A fost o festivitate frumoasă. Momentul inaugurării a trecut.

În 1938, în prima sâmbătă după ziua de 10 Mai, ne-am trezit cu o caleașcă boierească în fața școlii. A coborât cineva și intrând în școală a discutat cu profesorii noștri. Noi, din clase, urmăream totul.

Imediat s-a dat alarma. Elevii mari care începeau programul de la ora 13, au fost direcționați în curtea de sus, unde s-au aliniat pentru ceremonie.

Înainte de ora 13 a sosit altă caleașcă, de unde au coborât niște boieri. Au intrat în școală și plimbându-se au inspectat cu atenție școala.

Directorul ne-a adunat pe toți elevii în careu. Fiecare clasă și fiecare elev avea locul deja stabilit acolo. Elevii aveau uniforme, însă erau desculți.

După câteva minute de liniște au venit boierii respectivi în fața elevilor. Unul dintre ei avea o vioară în mână.

Directorul școlii a dat comanda „Drepti” și „Pentru onor îaninte!” Un grup de elevi, băieți și fete, au apărut cu drapelul patriei și l-au așezat pentru a fi înălțat pe catarg. Când drapelul se înălța, noi am început a cânta „Trei culori”. După aceea, Ghineț a dat tonul și am cântat cu toții „Trăiască regele!”, care era imnul de stat pe vremea aceea.

Apoi, directorul școlii a făcut prezentarea. A vorbit despre George Enescu. A spus că Enescu, fiind mare muzician a dat și dă concerte la Curtea Regală a lui Carol I, a regelui Ferdinand și a lui Carol al II-lea. Ne-a mai spus că este deseori invitat în străinătate pentru a susține concerte. După ce l-a elogiât, a luat cuvântul G.Enescu și a spus așa: „Întrucât mi-ați făcut o primire deosebit de frumoasă ca și Majestății Sale, regele Carol al II-ea, hai să cântăm împreună „Deșteaptă-te, române”. El a cântat cu vioara iar noi cu vocea cântecul propus. După aceea Enescu a mai cântat niște cântece la vioară. Noi am ascultat dar nu am dat importanță la vremea aceea. Apoi Enescu a plecat.

Când am ajuns acasă am povestit că a venit un boier mare de la Tescani care ne-a cântat la vioară.

Am rămas impresionat de felul cum s-a prezentat în fața noastră și pentru că ne-a spus să vizităm conacul de la Tescani.

Deci pentru noi, copiii, această vizită a fost ceva deosebit.

În sfârșit au trecut anii... A trecut și războiul.

În 1954 am fost invitat la Congresul tineretului de la București, unde am luat cuvântul. M-a întrebat Gheorghe Gheorghiu-Dej anumite lucruri despre Moinești. I-am răspuns la întrebări cu un pic de umor în glas, încât a râs toată sala. Apoi, m-am trezit că mă alege membru al Comitetului Central al Organizației de tineret. N-am avut încotro! M-a numit activist!

Prima „misiune” în noua calitate dobândită la București, a fost să merg la Tescani pentru a vedea conacul Rosetti-Tescanu, socrul lui Enescu. Atunci, în casa respectivă era școală de 7 ani.

Când am ajuns acolo nu m-am interesat de pionieri, am luat legătura cu directoarea să-mi spună ceva despre George Enescu. Directoarea mi-a spus că sunt nouă aici dar este o profesoară de limba rusă care a fost doamnă de onoare a lui G. ENESCU. A învoit-o de la ore pe doamna profesoară și ne-am retras amândoi pe o bancă în parcul de lângă conac. Am rugat-o să-mi spună ceva despre Enescu. Doamna respectivă a avut rețineri la început. Apoi mi-a relatat niște lucruri, și anume: „Am fost doamnă de onoare la conacul Rosetti-Tescanu. George Enescu m-a invitat în anul 1953 la Paris. Am avut necazuri cu securitatea. Pe atunci era un lucru mai neobișnuit să te invite cineva într-o țară capitalistă. Dar mi-a acceptat să plec. Enescu m-a așteptat în gara din Paris. Când am coborât din tren a început să plângă și îmbrățișându-mă mi-a spus așa: „Stimată doamnă, prin dumneata văd acum toată Valea Troțușului, văd Valea Tazlăului, văd locurile natale unde m-am născut, copilărit și trăit, văd Romania întregă pentru care am suferit și sufăr mereu. M-a întrebat apoi și alte lucruri despre familia sa și despre situația din țară”.

Pentru a înțelege de ce prima dată a amintit de Valea Troțușului, am să vă povestesc, spune în continuare dl. Ardeleanu, anumite aspecte pe care le știu de la tatăl meu.

Enescu își petrecea zilele libere în locuri liniștite, unde scria compoziții.

Pe Valea Troțușului, la Șugura, în comuna Brusturoasa, era un conac al generalului Rosetti. Acesta avea trei fete. La curtea generalului lucra tatăl meu cu fratele lui. Erau tăietori de lemne. Aveau de lucru în permanență acolo.

Vara, câteodată, Enescu cu soția lui, veneau aici, la Șugura, unde se întâlneau cu familia generalului Rosetti. Acolo Enescu era în largul lui.

Avea liniște, cântec de păsărele, peisaj montan frumos. Făcea compoziție. Tata, de multe ori, le spunea fetelor generalului: „Este un boier cam ciudat, care vine vara, uneori și iarna, aici în casa dumneavoastră și cântă din vioară noaptea și către ziuă, în cerdac”. Fetele îi spuneau tatălui meu: „Moș Ardeleanu, nu-i ciudat deloc. Omul acesta face compoziții, creează cântece. Stă când la Tescani, când vine aici, la noi. Are nevoie de liniște”.

Tata ne spunea, când venea acasă: „A venit iar boierul care cântă noaptea din vioară prin curtea generalului”.

G. Enescu mergea câteodată și la Ciobănuș sau la castelul Ghica din Comănești. Acolo se întâlneau boierii în liniște în cadru natural mai deosebit.

De aceea, prima dată Enescu i-a spus doamnei care a coborât din tren în Paris: „Prin dumneata văd întreaga vale a Trotușului.”

Pe Valea Tazlăului, locul preferat pentru a compune era la Tescani.

La înapoiere, doamna de onoare a primit de la Enescu niște acte pentru a le aduce în țară. Precizăm că e vorba de documente prin care diferite societăți culturale din străinătate își arătau disponibilitatea de a finanța acțiuni culturale din România dedicate lui Enescu. În astfel de documente erau recomandarea și susținerea financiară pentru a se construi în Tescani un pod mare din beton peste râul Tazlău, asphaltarea pe o distanță de 1,5 km a drumului ce face legătura dintre conac și șoseaua principală Bacău-Comănești, precum și amenajarea muzeului de la Tescani. Pentru Tescani era prevăzută nu numai refacerea conacului și amenajarea muzeului ci și repararea capelei din curtea conacului, unde, după cum specifica documentul urma să i se aducă osemintele când va muri. Capela a rămas așa. N-a încercat nimeni s-o îmbunătățească iar locul pentru mormânt a fost amenajat în parcul de lângă conac, loc care stă deocamdată nefolosit întrucât Enescu se află acum tot la cimitirul din Paris.

Dorința lăsată în testamentul din 1946 scris la Tescani, a fost reamintită în unul din documentele pe care doamna de onoare le-a adus de la Paris în 1953. Poate de acum încolo se va îndeplini!

Celelalte s-au împlinit. Și podul peste Tazlău și porțiunea de drum asfaltat.

Constantin Ardeleanu, Moinești, (n.1930); înreg.–august 2008.

Bibliografie

- [1] Cosma, Viorel, *Enescu azi – Scrisori*, Editura „Muzicală a Uniunii Compozitorilor”, București, 1974.
- [2] Cosma, Viorel, „*G. Enescu, în memoria timpului*”, Editura „Casa Radio”, București, 2003.
- [3] Manolache, Laura, „*George Enescu – Interviuri din presa românească*”, Editura „Muzicală”, București, 1988.
- [4] Sbârcea, George, „*Primii pași spre glorie*”, Editura „Ion Creangă”, București, 1975.